

Czasopiśmiennictwo pedagogiczne w okresie zaborów

30 czerwca 2012

Rozwój prasy pedagogicznej w drugiej połowie XIX wieku był integralnie związany z rozkwitem czasopiśmiennictwa specjalistycznego, którego powstanie było konsekwencją intensywnych przemian w różnych dziedzinach gospodarki, pociągających za sobą wzrost zapotrzebowania na wysoko kwalifikowanych fachowców oraz konieczność permanentnego ich kształcenia. Istotny wpływ na powstanie czasopism specjalistycznych wywarł również rozwój nauk przyrodniczych, wyodrębnianie się węższych dyscyplin naukowych, a także masowy rozwój szkolnictwa, oświaty i nauk pedagogicznych oraz rozpad tradycyjnych wzorów wychowania. Powstanie instytucji państwowych kierujących oświatą, stowarzyszeń nauczycielskich, oraz towarzystw naukowych, stwarzało potrzebę wymiany informacji i doświadczeń.

Jedno z przodujących miejsc w rozwoju czasopiśmiennictwa pedagogicznego w Europie zajmowały Niemcy, w 1871 roku posiadały 143 czasopisma pedagogiczne i wciąż dochodziły nowe, w roku 1900 wychodziło już 328 tytułów. Znaczna część tej prasy reprezentowała wysoki poziom naukowy i metodyczny.

Niemiecka prasa pedagogiczna wywarła poważny wpływ na polską praktykę pedagogiczną w szczególności w Poznańskim i Galicji.

O wiele skromniej w analogicznym okresie rozwijała się prasa pedagogiczna carskiej Rosji. Liberalizacja polityki caratu spowodowała ożywienie ruchu pedagogicznego i powstanie wielu czasopism pedagogicznych, które rozwinęły gruntowną krytykę starego systemu wychowania oraz podjęły próbę stworzenia nowego modelu szkoły. Najintensywniejszy rozkwit zaznaczył się

w latach sześćdziesiątych XIX wieku kiedy powstało trzydzieści nowych czasopism pedagogicznych. Znaczną część tej prasy wydawały państwowe władze oświatowe ale także towarzystwa pedagogiczne, zrzeszenia kulturalne, osoby prywatne.

Korzystne warunki rozwoju prasy pedagogicznej powstały również w Czechach, a rozwinęły się szczególnie w drugiej połowie XIX wieku, ukazuje się wówczas szereg czasopism poświęconych sprawom wychowania i nauczania.

Również w monarchii Austriacko-Węgierskiej daleko posunięta liberalizacja w dziedzinie gospodarczej, społecznej i politycznej stwarzała dogodne warunki dla rozkwitu prasy pedagogicznej, rozwoju kultury i szkolnictwa. Państwa ościenne w drugiej połowie XIX wieku znacznie wyprzedziły ziemie polskie w rozwoju prasy pedagogicznej.

Po latach martwoty i zastoju, które nastąpiły po trzecim rozbiore Polski w 1795 roku, szybki rozwój prasy zaznaczył się dopiero w Królestwie Polskim po Kongresie Wiedeńskim . Królestwo Polskie połączone z Rosją unią dynastyczną, wyposażono w konstytucję zapewniającą odrębność państwową, oraz swobodę rozwoju kultury narodowej.

Sprawami oświaty i wychowania kierowała Komisja Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ze Stanisławem Potockim na czele. Zasługą tej komisji było powołanie w 1824 roku pierwszego na ziemiach polskich wydawnictwa o charakterze pedagogicznym: Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych. Rocznik...ukazywał się w latach 1824, 1826/27, 1830, był on raczej organem administracji szkolnej i nie poruszał teoretycznych zagadnień pedagogicznych . W latach osiemdziesiątych XIX wieku w Królestwie Polskim następuje pewne przesilenie procesu rusyfikacji życia publicznego i powolne odradzanie się polskiego ruchu pedagogicznego. Widocznymi przejawami tego ruchu stały się polskie wydawnictwa pedagogiczne: Encyklopedia Wychowawcza, Rocznik Pedagogiczny oraz powstały w 1882 roku z inicjatywy E. Babińskiego Przegląd

Pedagogiczny. Czasopismo to skupiało głównie swoją uwagę na sprawach wychowania i nauczania domowego, przedszkolnego i kształcenia kobiet.

Stało się forum dyskusyjnym najwybitniejszych teoretyków i praktyków wychowania, ośrodkiem rozwoju rodzimej myśli pedagogicznej w Królestwie Polskim. Przegląd... skupiał się głównie na zachowaniu narodowego charakteru wychowania, którego ostoją był dom rodzinny. W 1870 roku ukazał się pierwszy tom Pamiętnika Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych, który do 1887 roku redagowany był w języku polskim, później w języku rosyjskim. Pamiętnik... był przede wszystkim przeglądem dorobku Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie. Podobny charakter posiadał także ukazujący się w latach 1872 – 1914 Rocznik Towarzystw Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych wydawany przez istniejące od 1870 roku w Warszawie Towarzystwo Osad Rolnych i Przytułków Rzemieślniczych.

Wiele miejsca poświęcał na problemy wychowawcze związane z reedukacją młodzieży moralnie zagrożonej. Artykuły te publikowali głównie wychowawcy ze Studzieńca. Od 1883 do 1885 roku ukazywał się Rocznik Pedagogiczny, który wiernie obrazował postępy pracy w wychowaniu domowym i szkolnym oraz w piśmiennictwie. Ze względu na informacyjny charakter pismo w sposób minimalny wpłynęło na polską myśl pedagogiczną. W byłej Kongresówce, aż do roku 1905 polska twórczość pedagogiczna pozbawiona była warunków rozwoju prawie w zupełności. System rusyfikacyjny uniemożliwiał organizowanie pracy pedagogicznej nie tylko w dziedzinie tworzenia szkoły narodowej, ale także w dziedzinach teoretycznych. W 1905 roku powstała nowa organizacja – Polski Związek Nauczycielski, której organem były Nowe Tory (1906 – 14).

Do czasopism ogólnopedagogicznych w Królestwie Polskim okresu porewolucyjnego należał Przegląd Wychowawczy (1912 – 14r.), nielegalna Myśl Szkolna (1906r.) oraz Pamiętnik Szkolny 1908 r. Z czasopism o określonym profilu pedagogicznym na

szczególną uwagę zasługuje Ruch (1906 – 15r.), który odegrał pionierską rolę w upowszechnianiu wychowania fizycznego i sportu w Królestwie Polskim. Redaktorem czasopisma był Wł. Kozłowski, publicysta i lekarz sportowy.

Pod koniec lat sześćdziesiątych XIX wieku polskie życie pedagogiczne znalazło korzystne warunki rozwoju w zaborze austriackim, zadecydowały o tym ustawy z roku 1867 wprowadzające autonomię oświatową Galicji, Radę Szkolną Krajową i język ojczysty do szkół, jako język wykładowy.

[T. Kamiński, Przegląd Pedagogiczny, Wrocław 1978, s. 9. A. Ślisz, op. cit. s.11. F. Filipowicz, op. cit. s. 21. S. Możdzeń, Bibliografia Polskich czasopism pedagogicznych do 1979 r. s. 15. T. Kamiński, op. cit. s. 16. H. Rowid, Polskie czasopiśmiennictwo pedagogiczne, Ruch Pedagogiczny, 1919, nr 9-10, s.35-41. S. Możdzeń, op. cit. s. 19.]

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.